

Piotr Kowolik

"Tematy systemowe w przedszkolu: geneza i założenia, planowanie i przykłady", Krystyna Duraj-Nowakowa, Kraków 1995 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 1 (4), 131-133

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr KOWOLIK

Recenzja książki:

KRYSTYNA DURAJ-NOWAKOWA

**– Tematy systemowe w przedszkolu: geneza i założenia,
planowanie i przykłady.**

Wyd. Naukowe WSP, Kraków 1995, s.228

Tytuł recenzowanego opracowania ma odległą tradycję w poszukiwaniach stosowniejszego doboru treści skutecznych, metod i lepszych warunków edukacji człowieka, które sięgają siedemnastowiecznych koncepcji prekursorskich J. A. Komeńskiego.

Tytułowy problem ma też swoją historię w aspekcie metodologicznym, dotyczącym tzw. paradygmatu, poznawania naukowego. Opracowanie to ma też aktualny kontekst pedeutologiczny i organizacyjny. Jak dotąd nie znajdujemy w publikacjach prób systemowego opracowania tematów zajęć systemowych w przedszkolu.

Recenzowane opracowanie składa się z 9 rozdziałów, wstępu, zakończenia i bibliografii (243 pozycje).

Rozdział I – „Zastosowanie teorii systemów w pedagogice” (s.11–31). Autorka omawia założenia metodologii charakteryzując źródła systemizmu, czyli tzw. podejścia lub ujęcia systemowego. Inaczej mówiąc chodzi o zastosowanie założeń systemologii jako procedury poznania w praktyce badań naukowych. Dalej przedstawia elementarne prawidłowości (zasady), stosowania założeń badań systemowych, które pozwoliły sformułować cele i zadania. Zdaniem Autorki są to przesłanki do zastosowania tych ustaleń na gruncie pedagogiki przedszkolnej rozumianej interdyscyplinarnie, transdyscyplinarnie i multidyscyplinarnie, tzn. jako dyscyplina wykraczająca swym zakresem poza teren jednej specjalności.

W rozdziale II zatytułowanym „Systemowość w naukach pedagogicznych” (s. 32–42). Autorka w celu zidentyfikowania przejawów podejścia systemowego w naukach pedagogicznych odwołuje się do przykładów z psychologii, z teorii systemów oświaty i do sposobów analizy systemów pedagogicznych. Na tym tle wypunktowano zasadnicze cechy systemu wychowania (powszechność, przenika-

nie, istnienie, zespołowość, bezpieczeństwo i samozachowanie, zmienność, trwałość, konsumpcja i służby systemów), której dopatrujemy się w korelacjach między jego składnikami. Znajomość tych korelacji jest kluczem do wychowania systemowego w przedszkolu.

„Systemowość w dydaktyce” stanowi treść rozdziału III (s. 43–70). Na kartach tego rozdziału ukazano rodowód nauczania całościowego w historii dydaktyki (J. A. Komeński, J. J. Rousseau, H. Pestalozzii, J. F. Herbart, F. W. Froebel); dalej treści w nauczaniu łącznym oraz teorie nauczania problemowo-kompleksowego. Identyfikacja idei systemowości w powyższych kompleksach treściowych, wskazuje na jakiej drodze odbywało się przeobrażenie dawnych we współczesne sposoby stosowania systemowości w teoriach nauczania.

Rozdział IV – „Systemowość w teorii wychowania” (s. 71–78). Za początek badań w zakresie tworzenia systemów wychowawczych uznaje się w rezultacie reinterpretacji historii wychowania idee kompleksowości (Decroly, Freinet, Montessori, Piaget, Wygotski, Babicki, Korczak, Grzegorzewska, Makarenko, Suchomliński). W literaturze pedagogicznej dotyczącej realizacji podejścia systemowego zauważyć można 3 poziomy urzeczywistniania tego podejścia przy równoczesnym zwróceniu uwagi na integrację wpływów wychowawczych, realizowanych na tych trzech poziomach w różny sposób:

- społeczno-pedagogiczny,
- organizacyjno-pedagogiczny,
- psychologiczno-pedagogiczny.

W rozdziale V zatytułowanym – „Systemowość w pedagogice przedszkolnej” (s. 79–95) główne myśli skupiono na systemowości w pedagogice przedszkolnej w 3 zakresach:

- pojęciowo-terminologicznym i definicyjnym jako podstawie leksykalno-semantycznej do analiz pedagogicznych;
- w zakresie systemu wychowania w przedszkolu jako edukacji integralnej i integrującej;
- w zakresie celów i istoty oraz składników systemu wychowania w przedszkolu.

Rozdział VI – „Metodyka planowania i realizacji systemowych tematów zajęć w przedszkolach” (s. 96–150) skupia uwagę Czytelnika na planowaniu, doborze treści i metod realizacji systemowych tematów zajęć oraz na formach i warunkach organizacji i realizacji tematów systemowych na tle współczesnych dylematów edukacji przedszkolnej. Całość rozdziału zamykają wywody dotyczące funkcji i warsztatu pracy nauczycielek w wychowaniu przedszkolnym.

Rozdziały VII, VIII i IX opracowania poświęcone są opisowi cykli konkretnych tematów systemowych. Systemy tematów zamieszczonych na kartach tych rozdziałów grupują się wokół trzech problemów nadrzędnych:

- 1) formowanie postaw prospołecznych dzieci przedszkolnych przez kształtowanie pojęcia „dobry kolega” w toku realizacji tematu „moi koledzy i ja”, przez two-

rzenie innych pojęć społeczno-moralnych w cyklu tematów „Pani Jesień – jesień złota” oraz w celu adaptacji dzieci do przedszkola przez wykorzystywanie wybranych zabaw na temat „Jestem sobie przedszkolaczkę” (rozdział VII – s. 151–166);

- 2) kształtowanie myślenia, słownika i mowy dialogowej dzieci przedszkolnych przez wykorzystywanie zagadek podczas realizacji tematu „Jesień jesienią”, za pośrednictwem form teatralnych w toku realizacji tematu „Tajemnice jesieni” oraz ukształtowanie mowy dialogowej przez wykorzystanie samorzutnych wypowiedzi dzieci (rozdział VIII – s. 167–186);
- 3) kształtowanie psychoruchowe i muzyczne oraz plastyczne przedszkolaków przez stosowanie metod twórczych, w toku realizacji tematów „Ochrona przyrody” i „Pogoda”, „Jesień, jesień” oraz „Jesień – jesieniucha” (rozdział IX – s. 187–212).

Zaprezentowana na łamach tej książki koncepcja wyrosła z praktyki zweryfikowana została przez praktykę i może jej służyć coraz lepiej. Ponadto koncepcja ta wyrosła z wieloletnich doświadczeń Autorki. Wskazuje na ważną rolę i specyficzny charakter systemowych tematów zajęć programowych w przedszkolu.

Z uznaniem należy powitać ukazanie się tej książki podejmującej problematykę tego zaniedbanego i jakby zapomnianego szczebla oświaty, jakim są przedszkola.

Praca K. Duraj-Nowakowej godna jest polecenia – dla teoretyków wychowania przedszkolnego; studentów przyspasabiających się do zawodu nauczyciela przedszkola i klas I–III; nauczycieli praktyków; doradców i konsultantów Wojewódzkich Ośrodków Metodycznych oraz pracowników administracji oświatowej różnych szczebli oraz rodziców.